

Кравчук Надія
Західноукраїнський національний університет
(науковий керівник: к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі ЗУНУ Оприсок М.Д.)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Сучасний світ впритул наблизився до проблеми виживання людства в умовах екологічної кризи. У 2020 році зібрання найбагатших людей планети на Світовому Економічному Форумі в Давосі проходило під знаком кліматичних проблем. Постать дівчинки-підлітка Грети Гунберг, лідерки світового руху GlobalClimateStrike, стала обличчям екологічних протестів, знаковою фігурою у боротьбі за збереження планети від екологічної катастрофи.

Підприємництво, в узагальненій його сутності, трактується як вид господарської діяльності. В ст. 42 Господарського кодексу України задекларовано, що підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [1]. В ст. 49 Господарського кодексу зазначено, що підприємці зобов'язані не завдавати шкоди довкіллю, не порушувати права та законні інтереси громадян і їх об'єднань, інших суб'єктів господарювання, установ, організацій, права місцевого самоврядування і держави. За завдані шкоду і збитки підприємець несе майнову та іншу встановлену законом відповідальність [1]. Відтак, абсолютно очевидним є той факт, що кожен суб'єкт господарської діяльності (підприємець) повинен бути екологічно орієнтованим у відповідності із законодавством в області охорони довкілля.

Екологічне підприємництво доцільно розглядати як вид підприємницької діяльності, який пов'язаний з випуском і реалізацією екологічної продукції (виробів, послуг, робіт). При цьому, підприємництво – це ініціативна, самостійна діяльність економічних суб'єктів, спрямована на отримання прибутку; вона передбачає економічну, в т. ч. майнову відповідальність за результати діяльності [2].

Екологічне підприємництво характеризується певними ознаками, а саме: цільова установка – гармонізація взаємовідносин людини і природи, охорона

довкілля; основна діяльність—виробництво продукції, виконання робіт та надання послуг спеціального природоохоронного призначення; зв'язок діяльності з раціональним використанням, збереженням, відновленням та охороною природних ресурсів, екологічною безпекою; критерій діяльності— безвідходність виробничих процесів; основний напрям розвитку — екологічна якість продукції, робіт, послуг; розвинена наукова складова екологічної діяльності; запровадження екологічного менеджменту з урахуванням специфіки та потреб екологічного виробництва; екологічна освіта та культура кадрів; функціонування суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми власності та господарювання; діяльність в рамках діючого законодавства, у т. ч. екологічного [2, с. 37–38].

Екологічне підприємництво є різновидом традиційного підприємництва. Обґрунтування принципів екологічного підприємництва з певних позицій, а саме: можливість задоволення екологічних потреб і інтересів суспільства є основною передумовою ефективного функціонування екологічного підприємництва; екологізація сприймається як мета появи та розвитку екологічного підприємства; оцінка ефективності екологічної підприємницької діяльності здійснюється крізь призму трьох систем: екологічної, соціальної, економічної; необхідність використання найкращих доступних технологій; зміщення зусиль екологічного підприємства на початковий етап залучення та використання властивостей і якостей природних ресурсів, замість існуючої практики ліквідації наслідків нераціонального природокористування; дотримання принципу превентивності екологічних неблагодолуч; поширення екологічно безпечних технологій і методів управління виробництвом [3, с. 122].

Екологічне підприємство— це форма підприємницької діяльності, що спрямована на задоволення еколого-економічних потреб за рахунок продуктів, у загальній корисності яких визначальне значення має екологічна корисність, а компоненти екологічної системи розглядаються як фактори, що визначають еколого-економічні потреби [4, с. 94]. При цьому сума традиційної та екологічної корисності продукту становить загальну корисність товару, а частка екологічної корисності в загальній корисності товару є критерієм віднесення підприємницької діяльності до однієї з його форм (традиційне підприємство, екологічно орієнтоване підприємство, екологічне підприємство). Атрибутами екологічного підприємства є: 1) домінування частки екологічної корисності в загальній корисності товару; 2) задоволення екологічних потреб (з позиції споживачів); 3) отримання доходу від «реалізації» екологічної корисності (з

позиції підприємців); 4) ресурси екологічної системи розглядаються як фактори, що впливають на потреби споживачів.

Екологізація підприємницької діяльності – це процес забезпечення прийнятної для суспільства та відповідної до нормативно-правових вимог якості навколишнього середовища та ощадливого використання природних ресурсів, що здійснюється створенням та реалізацією економічного механізму збалансування інтересів господарських суб'єктів й суспільства у царині еколого-економічних відносин та розв'язання еколого-економічних протиріч [5, с. 16].

Отже, екологічне підприємництво слід трактувати як інноваційно спрямовану діяльність суб'єктів господарювання щодо виробництва товарів (продукції) чи надання послуг, які за ключовими ознаками відповідають нормам екологічного законодавства, що в результаті формує імідж та забезпечує конкурентоспроможність підприємства зарахунок поєднання таких важливих аспектів: підвищення якості продукції, збереження довкілля, максимізація прибутку, забезпечення сталого розвитку. Відтак, стає очевидною орієнтація на підтримку цілісності економіко-соціо-екологічної системи за рахунок вироблення та впровадження ефективних заходів організації та ведення бізнесу без нанесення шкоди для навколишнього середовища.

Використані джерела:

1. Господарський кодекс України: Кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. зі змінами та доповненнями. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (дата звернення 08.10.2022р.)

2. Купалова Г.І. Екологічне підприємництво як невідемна складова сталого розвитку України. URL : *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. Вип. 26. С. 35–39.

3. Мішеніна Г.А. Особливості розвитку екологічного підприємництва в системі сталого розвитку. *Екологічний менеджмент у загальній системі управління*: збірник тез доповідей Дванадцятої щорічної Всеукр. наукової конф. (Суми, 18–19 квіт. 2019 р.). Суми : СумДУ, 2018. С. 121–123

4. Боровик О. Н. Екологічне підприємництво та його переваги. *Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми комерціалізації науково-технічних розробок* : тези доповідей IV Міжнар. наук.-практ. відеоконф. (Львів, 23–24 трав. 2018 р.). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 94–95.

5. Кукутич Є. Ю. Екологічне підприємництво у забезпеченні сталого економічного зростання : автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.00.06 / Рада по вивченню продуктивних сил України НАНУ. Київ, 2017. 20с.